

RAČUNOVODSTVO TROŠKOVA IV i V predavanje

Prof. dr Ana Lalević-Filipović

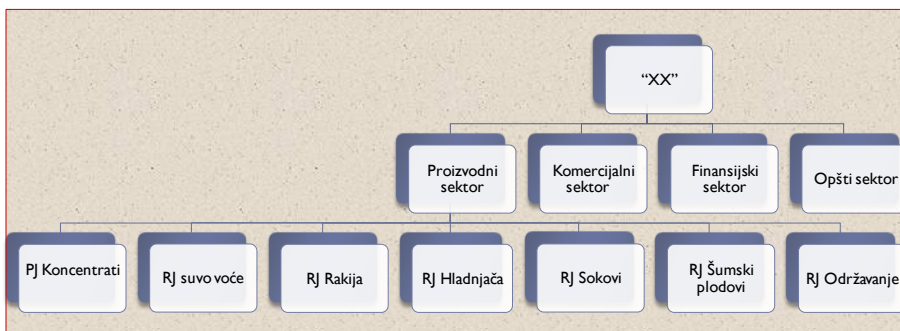
PODSJETIMO SE...

- ▶ Nabrojte faktore koji utiču na organizaciono ustrojstvo obračuna troškova i učinaka?
  1. [Organizaciona struktura preduzeća;](#)
  2. [Faktori procesa rada;](#)
  3. [Zadatak i smisao obračuna troškova i učinaka;](#)
  4. [Zakonski propisi;](#)
  5. [Prilagodljivost sistema obračuna troškova.](#)

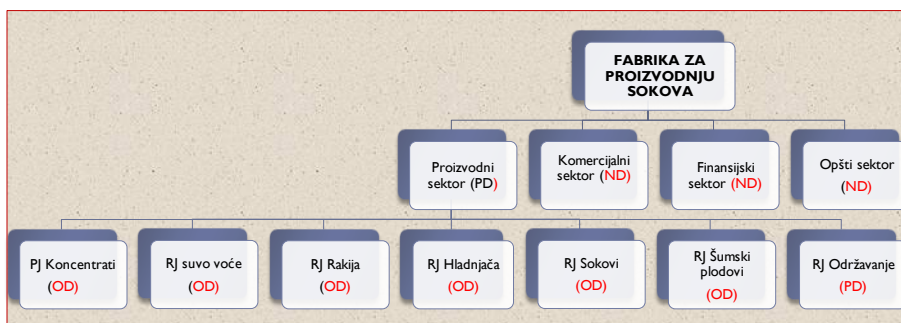
Šema proizvodnog preduzeća "XX" d.o.o."

Polazeći od date organizacione šeme, navedite koje Rj imaju karakter:

1. Osnovne djelatnosti;
2. Dopunske djelatnosti;
3. Pomoćne djelatnosti;
4. Neproizvodne djelatnosti?

Šema proizvodnog preduzeća "XX" d.o.o." rješenje....

PROIZVODNI SEKTOR:

Osnovna i pomoćna delatnost
(ne javlja se dopunska djelatnost)

NEPROIZVODNI SEKTOR:

1. Komerrijalni sektor (prodaja)
2. Finansijski sektor
3. Opšti sektor

Troškovi se **ne vezuje za djelatnosti**
već za **MJESTA TROŠKOVA** (najuže
organizacione djelove preduzeća)

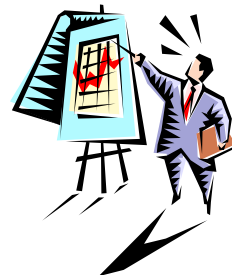
NAPOMENA!!!

- ▶ *Možemo reći da podjela preduzeća na djelatnosti predstavlja početni korak u podjeli preduzeća na mjesta troškova*

- ▶ *Za shvatanje pojma*
MJESTA TROŠKOVA
neophodno je prvo objasniti pojmove
UČINAKA I NOSIOCE TROŠKOVA

Značajni pojmovi u računovodstvu troškova

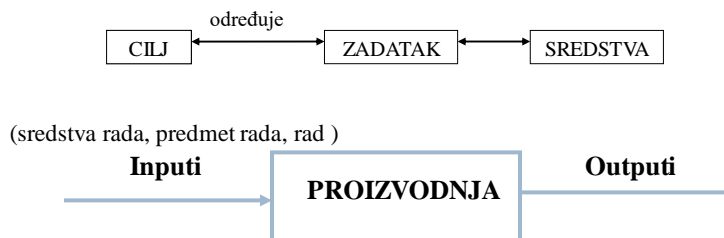
- ▶ Troškovi
- ▶ Nosioci troškova
- ▶ Mjesta troškova

Troškovi

- ▶ novčani izraz trošenja dobara i usluga u vezi stvaranja određenih učinaka
- ▶ najznačajniji element računovodstva troškova
- ▶ različite su podjele troškova sa kojima ćemo se susretati (direktni i indirektni, fiksni i varijabilni, primarni i sekundarni)
- ▶ troškovi ne nastaju sami za sebe, oni su uvijek povezani sa određenim učincima, odnosno nosiocima troškova

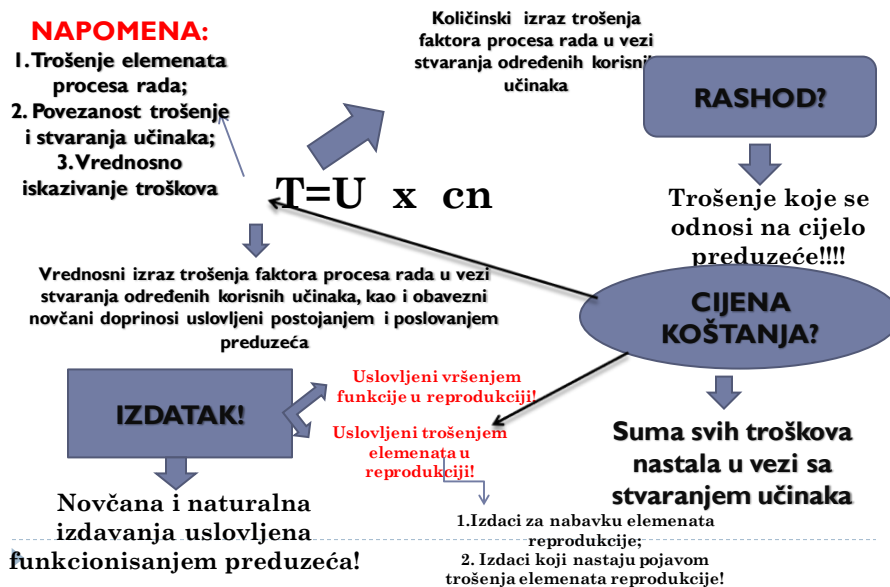
2) Faktori procesa rada i Troškovi

- ULAGANJE PROCESA RADA:

1. **ANGAŽOVANJE**-Ulaganje sredstava u proizvodnju sa cijem da se omogući proizvodnja i razmjena u reprodukciji
2. **TROŠENJE**-Pretvaranje jednog oblika upotrebne vrijednosti elemenata u reprodukciji u novu upotrebnu vrijednost-gotov proizvod

TROŠKOVI/UTROŠAK/CIJENA KOŠTANJA/RASHOD/IZDATAK

ZAPAMTITE!!!!

- **Utrošak** = naturalni izraz utrošenih elemenata rada (sati rada, sati korištenja mašina, kws, l vode ...)
- **Izdatak** = novčana i naturalna izdavanja uslovljena funkcionisanjem preduzeća (smanjenje novčanih sredstava iz blagajne ili tekućeg računa preduzeća)
- **Cijena koštanja** = $T_m + T_{sr} + T_{rs} + \text{izdaci}$ uslovljeni trošenjem elemenata reprodukcije
- **Rashod** = utrošci i izdaci koji jesu (nisu) uzrokovani ostvarivanjem poslovnog učinka (poslovni rashodi, kazne, penali, manjkovi, izdaci za financiranje, NV prodane robe ...)
- **Gubitak** = gubitak predmeta rada (u toku proizvodnje, uskladištenja, transporta), gubitak kao negativni poslovni rezultat

KLASIFIKACIJA TROŠKOVA

1. Sa stanovišta POJAVNIH OBLIKA (VRSTE TROŠKOVA):

Troškovi materijala
 Troškovi zarada
 Troškovi proizvodnih usluga
 Troškovi amortizacije
 Nematerijalni troškovi
 Troškovi rezervisanja

2. Sa stanovišta URAČUNAVANJA U CIJENU KOŠTANJA:

A. DIREKTNI ili pojedinačni

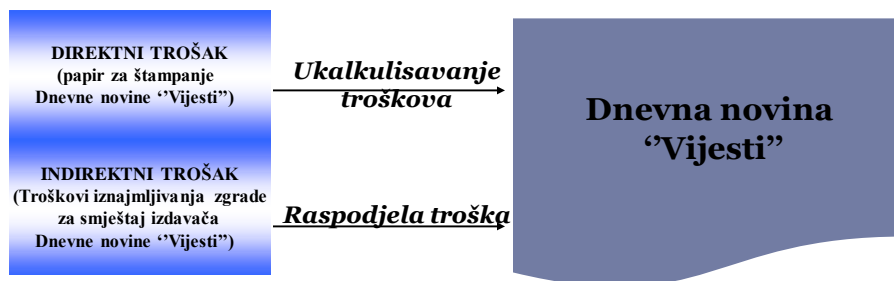
B. INDIREKTNI ili opšti – u momentu nastanka ne mogu se vezati za konkretne učinke, uslovljeni su proizvodnjom ili stvaranjem više različitih proizvoda/usluga

DIREKTNI TROŠKOV

Direktno se mogu vezati za nosioca!

INDIREKTNI TROŠKOV

Vezuju se uz pomoć određene metodologije!

napomena!**napomena!**

Stoga je od bitnog značaja precizno definisati objekat troškova, prije nego se razvrsta neki trošak na direktni ili indirektni!

Objekat troška:
PROIZVOD A!

Plata kuvara Hrana u kuhinji Osiguranje fab.komplek
INDIREKTAN INDIREKTAN INDIREKTAN

Objekat troška:
RADNIČKA KUHINJA!

Plata kuvara Hrana u kuhinji Osiguranje fab.komplek
DIREKTAN DIREKTAN INDIREKTAN

KLASIFIKACIJA TROŠKOVA

3. Sa stanovišta *PORIJEKLA*:

- a. PRIMARNI - potiču iz okruženja preduzeća
- b. SEKUNDARNI - potiču iz internih usluga u preduzeću

4. Sa stanovišta *SLOŽENOSTI*:

- a. ELEMENTARNI (pojedinačni) - materijal, amortizacija, zarada
- b. KOMPLEKSNI (složeni) – troškovi režije uprave

5. Sa stanovišta *REAGOVANJANA PROMENE OBIMA PROIZV.*:

- a. FIKSNI – troškovi kapaciteta
- b. VARIJABILNI – osnovni materijal
  - proporcionalni
  - progresivni
  - degresivni

PRIMARNI/SEKUNDARNI TROŠKOVI

Primarni (prirodni) troškovi

- novčani izraz trošenja faktora procesa rada nabavljenih izvan firme ili proizvedenih u firmi (troškovi materijala, amortizacija, troškovi rada, troškovi doprinosa i članarina, troškovi pozajmljivanja, troškovi stranih usluga)
  - Prije nego nastanu, određeni primarni troškovi se aktiviraju na nekom **od računa stanja** (materijal, oprema su prvo aktivirani u bilansu stanja, a trošenjem prelaze u bilans uspeha na račun troškovi materijala ili troškovi amortizacije)
- 1. Troškovi materijala;
- 2. Troškovi amortizacije;
- 3. Troškovi stranih usluga;
- 4. Troškovi rada;
- 5. Troškovi pozajmljivanja;
- 6. Troškovi doprinosa i članarina

Sekundarni troškovi...

- novčani izraz trošenja usluga stvorenih u preduzeću i utrošenih u istom periodu, (režijske usluge pogona, usluge uprave firme, usluge kotlarnice, usluge održavanja)
  - ne aktiviraju se na računima stanja
- **PRIMJER:** Usluge koje jedno MT pruža drugom MT (MT prevoz, održavanje..)

KLASIFIKACIJA TROŠKOVA

6. Sa TEHNOLOŠKOG ASPEKTA PROIZVODNJE:

- a. TROŠKOVI IZRADE – neophodni
- b. TROŠKOVI REŽIJE – obezbeđuju nesmetani tok proizvodnje

7. Sa stanovišta ZAHTJEVA ZA PLANIRANJEM:

- a. PLANIRANI TROŠKOVI
- b. STVARNI TROŠKOVI

8. Po načinu KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA:

- a. TROŠKOVI PO VRSTAMA
- b. TROŠKOVI PO MESTIMA
- c. TROŠKOVI PO NOSIOCIMA troškova

KLASIFIKACIJA TROŠKOVA

9. Sa aspekta FUNKCIJE:

- a. Troškovi istraživanja
- b. Troškovi nabavke
- c. Troškovi proizvodnje
- d. Troškovi prodaje
- e. Troškovi finansiranja
- f. Troškovi upravljanja

10. Sa aspekta EKONOMSKE SADRŽINE:

- a. MATERIJALNI troškovi
- b. Troškovi ZARADA
- c. OSTALI troškovi

11. Sa stanovišta RAČUNOVODSTVENOG IZVEŠTAVANJA:

- a. UKUPNI troškovi
- b. PROSJEČNI troškovi
- c. MARGINALNI troškovi

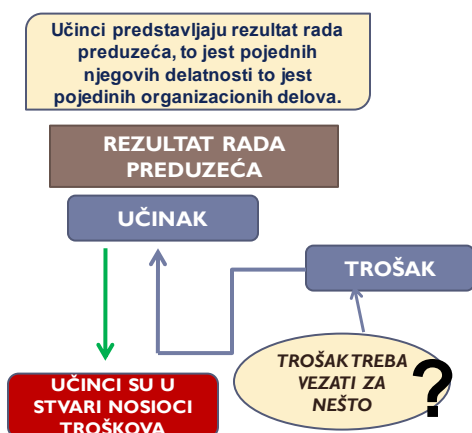
KLASIFIKACIJA RASHODA

Redovni rashodi

- poslovni rashodi
- finansijski rashodi

Ostali rashodi

UČINCI I NOSIOCI TROŠKOVA

► To su sve rezultati aktivnosti za koje je bitno da poznajemo ili utvrdimo troškove:

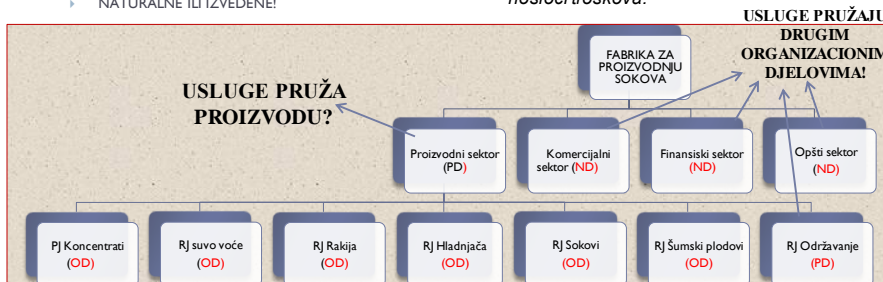
- Usluge
- Proizvodi
- Značajni kupci ili grupe kupaca

Treba razlikovati dve vrste učinaka:

- A. Učinci pojedinih organizacionih delova preduzeća (PRIVREMENI NOSIOCI TROŠKOVA)
- B. Učinci preduzeća (KONAČNI NOSIOCI TROŠKOVA)

PRIVREMENI NOSIOCI TROŠKOVA

- ▶ Učinci organizacionih djelova iz **proizvodne djelatnosti** (osnovne i sporedne) svoje usluge pruža proizvodima..dok učinci proizvodne djelatnosti svoje usluge pružaju drugim organizacionim djelovima preduzeća.
- ▶ JEDINICE MJERE:
  - ▶ NATURALNE ILI IZVEDENE!
- ▶ Učinci organizacionih delova preduzeća su **usluge** koje oni pružaju proizvodima ili drugim organizacionim djelovima preduzeća. Zbog toga se njihova vrijednost, odnosno troškovi koje su oni "ponijeli" uključuje u vrijednost proizvoda ili usluga i učinaka drugih organizacionih djelova preduzeća. S obzirom da ovi učinci samo privremeno "nose" troškove nazivaju se **privremeni nosioci troškova**.

NAPOMENA!

- ▶ U literaturi se često naglašava da su UČINCI organizacionih djelova iz osnovne i sporedne djelatnosti proizvodi koji su proizvedeni u tim djelatnostima!

KONAČNI NOSIOCI TROŠKOVA

NAPOMENA!

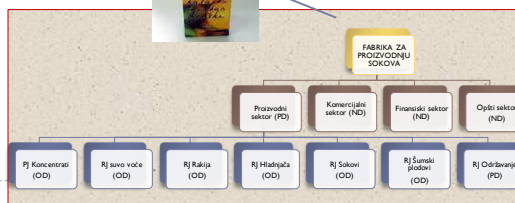
U literaturi se često naglašava da su UČINCI organizacionih djelova iz pomoćne i neproizvodne djelatnosti nemaju nosioce troškova!

POSTOJI IZUZETAK:

1. Ukoliko jedan dio svojih usluga pružaju trećim licima;
2. Ako rade za sopstvene investicije;
3. Ako radi za sopstveno skladište...

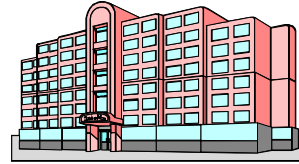
PRIMJER...

- ▶ Konačni nosioci troškova su konačni učinci preduzeća namijenjeni tržištu ili učinci koji imaju karakter robne proizvodnje, a to znači da se mogu naći u prometu, odnosno učinci faktora procesa rada proizvedenih u firmi i aktiviranih na računima sredstava (preduzeće ih samostalno proizvodi i koristi za sebe - stalna sredstva, rezervni delovi, sitan inventar i ambalaža)

Nosioci troškova u obrazovanju

- ▶ Troškovi edukacije studenata su bitni u djelatnosti obrazovanja
- ▶ Oni se mogu sagledavati prema nosiocima troškova kao što su:
  - ▶ Studenti,
  - ▶ Moduli,
  - ▶ Godina studiranja i slično.

MJESTA TROŠKOVA

Gde nastaju troškovi?

- ▶ **Problem** – KAKO ŠTO TAČNIJE VEZATI TROŠKOVE ZA NOSIOCE TROŠKOVA?

- ▶ Postovati princip uzročnosti!
  - ▶ DIREKTNI I INDIREKTNI!
  - ▶ Mora se naći “karika” koja je u “lancu” raspoređivanja troškova u DIREKTOJ vezi sa nosiocem troška!

- ▶ Rešenje- ako znamo odgovor na pitanje **gde nastaju troškovi**, mi smo zapravo definisali mjesta troškova

NAPOMENA!

POL-pogonsko-obračunski list

POGONSKI OBRAČUNSKI LIST – Režijski troškovi

“rezervisane” su kolone za ponedina MT

Vrste troškova	Ukupno	Mesta troškova			
		Pogon 1	Pogon 2	Transport	Uprava
<i>Ukupno</i>					

“smještaju” se pojedine vrste primarnih i sekundarnih troškova

**Klasični sistemi
obračuna troškova**

1. Велики број мјеста трошкова;

2. Уско усмјерење искључиво на фазу производње;

3. У калкулацији цијене коштања доминантно мјесто заузимају општи трошкови;

4. Строго придржавање статичких стандарда;

5. Неподесне мјере за алокацију растућих општих трошкова;

6. Занемаривање стратегијских аспеката пословања!

**Savremeni sistemi
obračuna troškova**

1. Activity Based Costing

2. Target Costing i Kaizen Costing

3. Life Cycle Costing

4. Обрачун трошкова квалитета

5. Управљање трошковима кроз ланец вриједности

4) KONTNI OKVIR, kao sredstvo organizacije računovodstva troškova

Kontni okvir po
FUNKCIONALNOM principu

- jednokružni računski sistem
- organizacioni monizam

Kontni okvir po
BILANSNOM principu

- dvokružni računski sistem
- organizacioni dualizam

FINANSIJSKO KNJIGOV.: 1 - 8

POGONSKO KNJIGOV.: 9

- svako ima svoju glavnu knjigu i dnevnik
- odvojene su cjeline
- ali ne mogu samostalno da egzistiraju
- u jednom stavu ne mogu se naći računi iz ova dva sistema

-SISTEM OBRAČUNA PO STVARNIM TROŠKOVIMA-

- **NAPOMENA:**
- **FR i OTU** treba da daju odgovor na pitanje:

1. šta se troši?
2. gdje?
3. u vezi sa čim se troši?

**Da bi se dobio adekvatan odgovor na
navedena pitanja, neophodno je izvršiti
OBUH VATANJE, SORTIRANJE I
SISTEMATIZOVANJE u određene faze...**

FAZE KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA TROŠKOVA -SISTEM OBRAČUNA PO STVARNIM TROŠKOVIMA-

Osnovne faze kroz koje prolazi obračun ukupnih troškova industrijskog preduzeća:

I. FAZA: obuhvatanje primarnih vrsta troškova za preduzeće u cjelini

II. FAZA: vezivanje primarnih vrsta troškova za mjesta i nosilaca troškova

III. FAZA: interni obračun između mesta troškova (knjiženje sekundarnih troškova)

IV. FAZA: konačan obračun nosilaca troškova

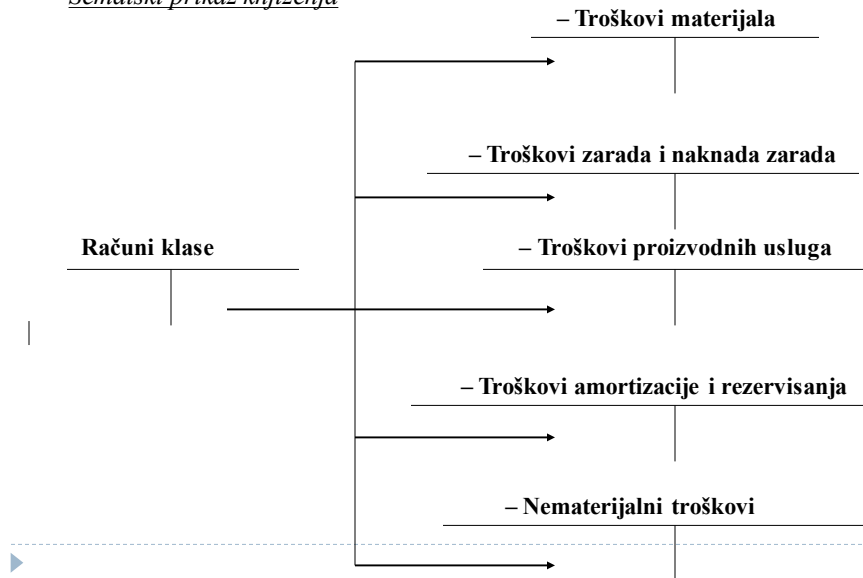
FAZE KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA TROŠKOVA

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

- obuhvata ukupno nastale troškove poslovanja po prirodnim vrstama (primarni tr.)
  - pruža podatke o strukturi troškova
-

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Šematski prikaz knjiženja

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Trošenje stalnih sredstava

- ❖ Stalna se postepeno troše.
- ❖ U jednom reprodukcijom procesu ne prenose svu svoju vrijednost na proizvedene učinke.
- ❖ **Amortizacija** – novčani izraz trošenja stalnih sredstava
- ❖ Predmet amortizacije: stalna imovina

- ❖ *Osnovica za amortizaciju*: nabavna (ili fer vrijednost)

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Trošenje stalnih sredstava

❖ *Metode obračuna amortizacije:*

- vremenska amortizacija:

- proporcionalna
- degresivna
- progresivna

$$\frac{\text{Nabavna vrijednost}}{\text{Prosječan vijek trajanja}}$$

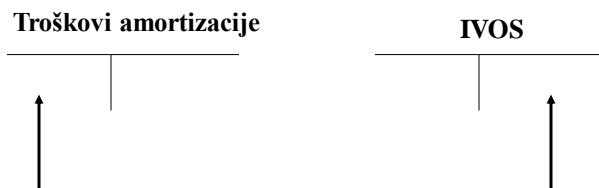
- funkcionalna amortizacija

$$\frac{\text{Nabavna vrijednost}}{\text{Ukupan očekivani učinak}} * \text{ostvareni učinak perioda}$$

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Trošenje stalnih sredstava

Šematski prikaz knjiženja

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Troškovi materijala – zalihe po stvarnoj nabavnoj cijeni

- *problem*: utvrđivanja cijene po kojoj će se obračunati utrošak
rješenje: primjena metoda:

a) **FIFO** (*first in – first out*)

b) **LIFO** (*last in – first out*)

c) **HIFO** (*highest in – first out*)

- inflacija = LIFO

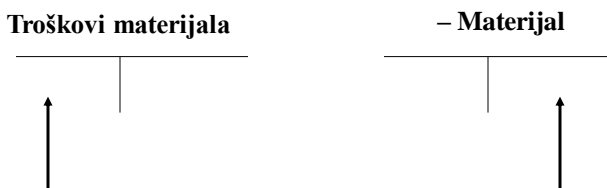
- deflacija = FIFO

d) PROSEČNE CIJENE

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Troškovi materijala

Šematski prikaz knjiženja

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Troškovi zarada i naknada zarada

Pored trošenja sredstava rada i predmeta rada u procesu poslovanja preduzeća se troši i **živi rad** zaposlenih.

Vrijednosni izraz uloženog živog rada radnika je trošak zarada.

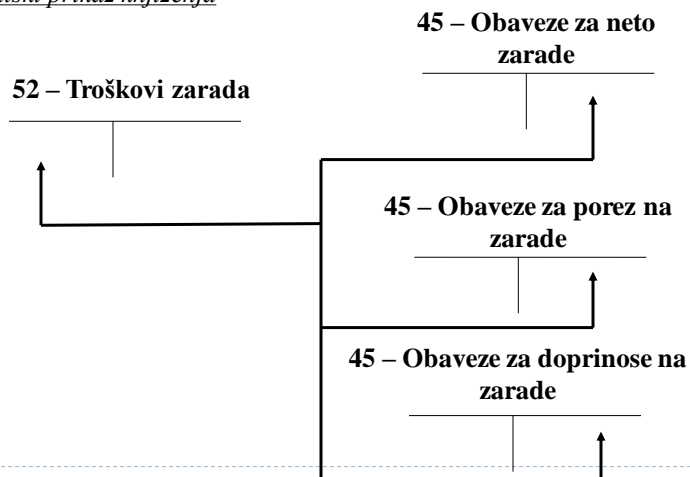
Elementi bruto zarade:

- neto zarade i naknade neto zarada
- doprinosi na zarade i naknade zarada i
- porezi na zarade i naknade zarada

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Troškovi zarada i naknada zarada

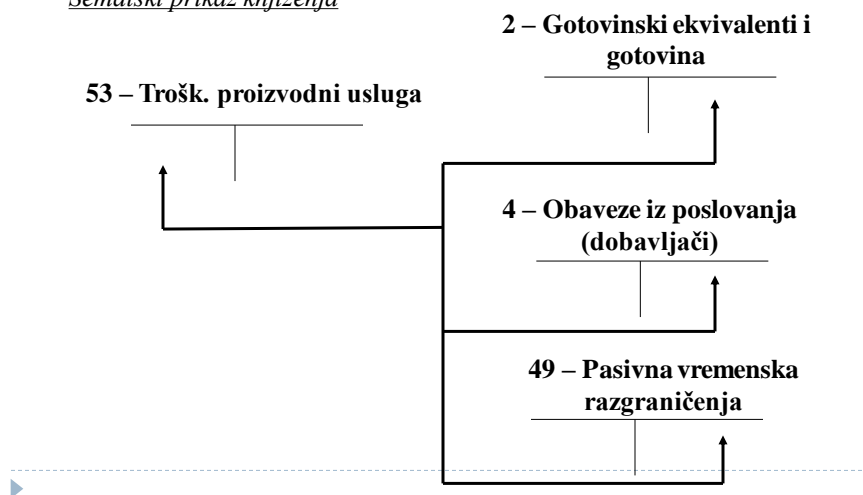
Šematski prikaz knjiženja

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Troškovi proizvodnih usluga

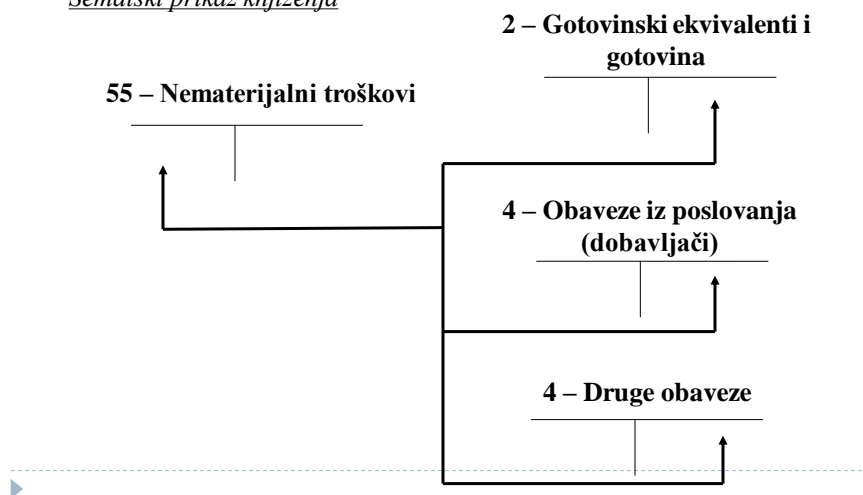
Šematski prikaz knjiženja

I. faza - knjigovodstveno obuhvatanje primarnih vrsta troškova

Nematerijalni troškovi

Šematski prikaz knjiženja

FAZE KNJIGOVODSTVENOG OBUHVATANJA TROŠKOVA ***II., III. I IV. faza knjiženja troškova***

Vrši se u pogonskom knjigovodstvu

- na računima:

- MJESTA TROŠKOVA – grupe 92, 93, 94
- NOSILACA TROŠKOVA – grupa 95

II. faza knjiženja troškova

Vezivanje primarnih vrsta troškova u pogonskom knjigovodstvu za:

- mjesta troškova
- nosioce troškova

MJESTO TROŠKOVA

Pojam:

- uži zaokruženi organizacioni dio preduzeća
  - obavlja poslove srodnog i homogenog karaktera
  - troškovi i učinci se mogu pratiti i vrednovati
-

II. faza knjiženja troškova

Principi formiranja mjesta troškova:

- a) princip odgovornosti
- b) princip koordiniranosti
- c) princip racionalnosti
- d) princip korisnosti
- e) princip ekonomičnosti
- f) princip uporedivosti

Zakonom određena mjesta troškova:

- 92 – Mjesta troškova nabavke, tehn. uprave i pomoćnih djelatnosti**
(radionica, transport, itd.)
- 93 – Glavna proizvodna mjesta troškova**
(1. pogon, 2. pogon, itd.)
- 94 – Mjesta troškova uprave, prodaje i sličnih aktivnosti**

II faza-vezivanje primarnih troškova za račune mjesta troškova (i nosilaca troškova)

- FR ne pruža podatke o visini troškova po :

- organizacionim djelovima;

- **nosiocima!**

Nastale troškove preuzeti i rasporediti na nosioce troškova!

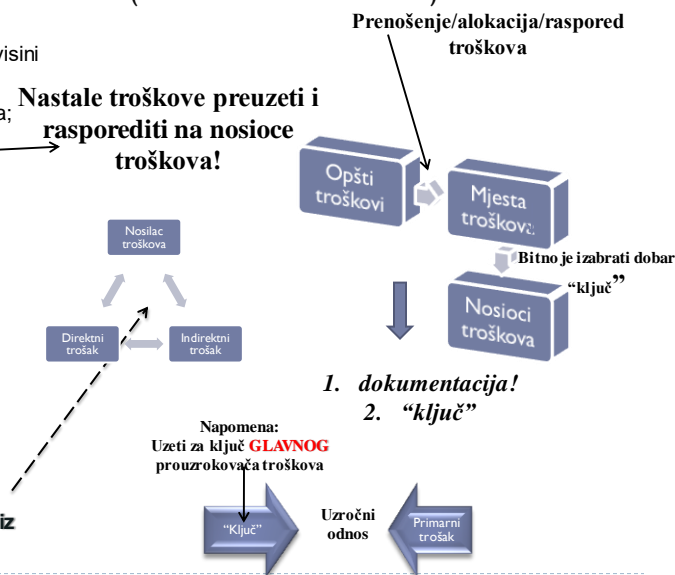
- **Koliko od ukupnih primarnih troškova "otpada" na pojedine proizvode je – NEMOGUĆE- direktno utvrditi:**

- **Direktni troškovi;**
- **Opšti (indirektni) troškovi!**

NAPOMENA:

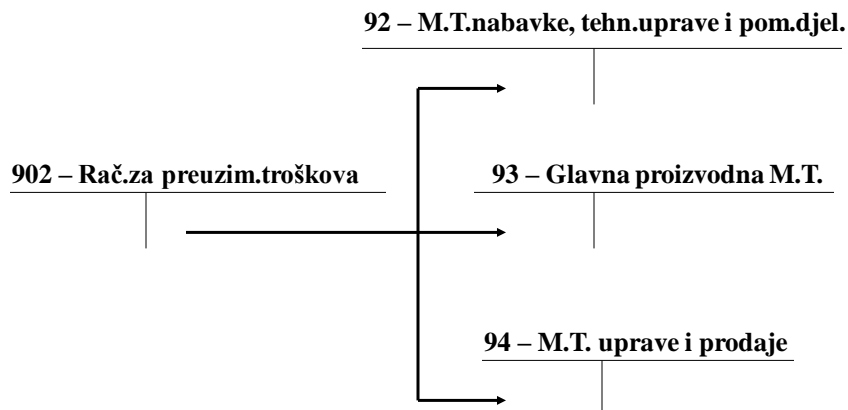
1. **Preuzimanje svih primarnih troškova iz FR;**

2. **Poštovanje načela uzročnosti!**

II. faza knjiženja troškova

Knjigovodstveno obuhvatanje

III. faza knjiženja troškova

Interni obračun između mjesta troškova

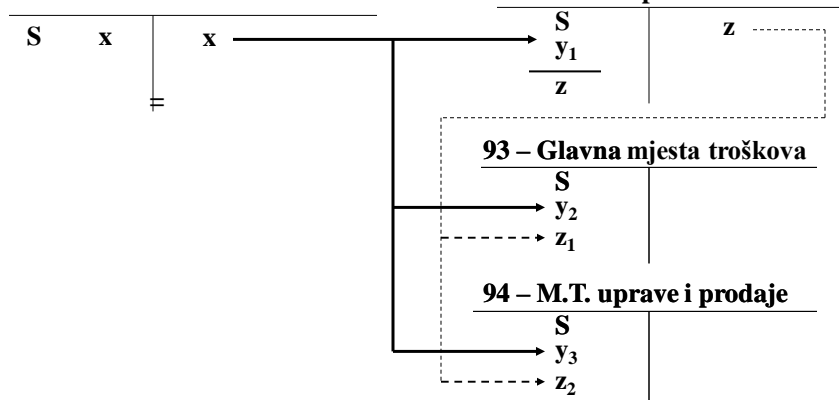
- * obuhvata obračun po osnovu internih usluga
- * mjesta troškova pomoćnih i neproizvodnih djelatnosti vrše usluge mjestima troškova osnovne djelatnosti ali i međusobno
- * troškovi koji proizilaze iz internih odnosa pojedinih mjesta troškova su sekundarni troškovi (tj. novčani izraz trošenja internih usluga)
- * visina sekundarnih troškova se utvrđuje na osnovu obima primljenih internih usluga (nč, t/km,...)

III. faza knjiženja troškova

Knjigovodstveno obuhvatanje

920 – M.T.nabavke, tehn.uprave
radionica

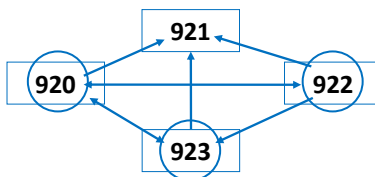
921 – M.T.nabavke, tehn.uprave
transport

▶ $x = y_1 + y_2 + y_3 = C.K. \text{ rada radionice}$

POJAŠNENJE...

ZUMT: MT koja primaju i pružaju usluge!
OUMT: MT koja primaju usluge!

ZUMT: 920, 922, 923
OUMT: 921

Podjećanje!

Konaćni nosioci troška	Proizvodi/usluge-kao ućinci cijelog preduzeća
Privremeni nosioci troškova	Pojedini organizacioni djelovi preduzeća (MT npr.pomoćne djelatnosti..)

□ ZAKLJUČAK!

- *Ućinci organizacionih djelova preduzeća su usluge koje oni pružaju proizvodima ili drugim organizacionim djelovima preduzeća. Zbog toga se njihova vrijednost, odnosno troškovi koje su oni “ponijeli” uključuje u vrijednost proizvoda ili usluga i ućinaka drugih organizacionih djelova preduzeća. S obzirom da ovi ućinci samo privremeno “nose” troškove nazivaju se privremeni nosioci troškova.*

ZAKLJUČAK POSLIJE III FAZE!

“prethodna” MT	Su zatvorena,
“konaćnim” MT	Su dodijeljeni (pored primarnih u II fazi) i sekundarni troškovi, tj.na njima se nalaze UT

IV. faza knjiženja troškova

Konačan obračun nosilaca troškova

	Daje odgovor na pitanje:
I. faza	Šta se troši
II. faza III. faza	Gdje se šta troši
IV. faza	Zbog čega se troši

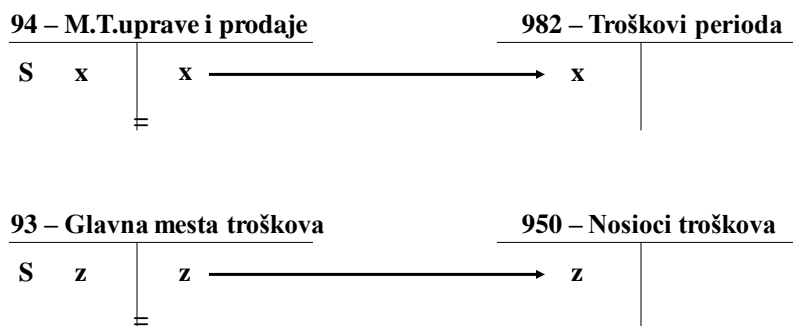
Posle III. faze ostali su otvoreni računi
93 – Glavnih mjesta troškova
94 – M.T. uprave i prodaje

IV. faza knjiženja troškova -podjela po podfazama-

I. podfaza	Prenos troškova sa računa konačnih MT na njihove nosioce
II. podfaza	Prenos troškova sa računa nosilaca troškova na račune gotovih proizvoda

IV. faza knjiženja troškova

Knjigovodstveno obuhvatanje

ZAKLJUČAK POSLIJE prve etape IV FAZE!

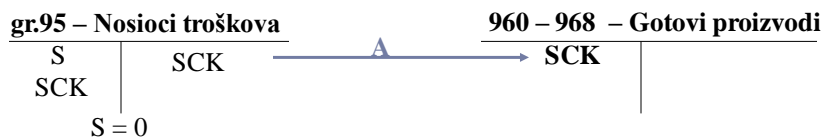
Račun NOSILACA TROŠKOVA	Nalazi se podatak o STVARNIM TROŠKOVIMA UKUPNE PROIZVODNJE bez obzira na stepen dovršenosti
----------------------------	--

IV. faza knjiženja troškova

Knjigovodstveno obuhvatanje završetka gotovih proizvoda – 96 (960 – 968)

- obuhvataju:

1. početno stanje
2. završetak proizvodnje i uskladištenje

CIJENA KOŠTANJA ZAVRŠENE PROIZVODNJE

=

1. CK nedovršene proizvodnje (na početku tekućeg perioda)
- +
2. UT tekućeg perioda (vezani za nosioce troškova)

▶ 3. CK nedovršene proizvodnje (na kraju tekućeg perioda)

Kalkulacija

• Glavni cilj obračuna troškova je utvrđivanje cijene koštanja po jedinici proizvoda i usluga.

• Kalkulacija – računsko-tehnički postupak vanknjigovodstvenog utvrđivanja cijene koštanja po jedinici proizvoda i usluga.

• Predmet kalkulacije:

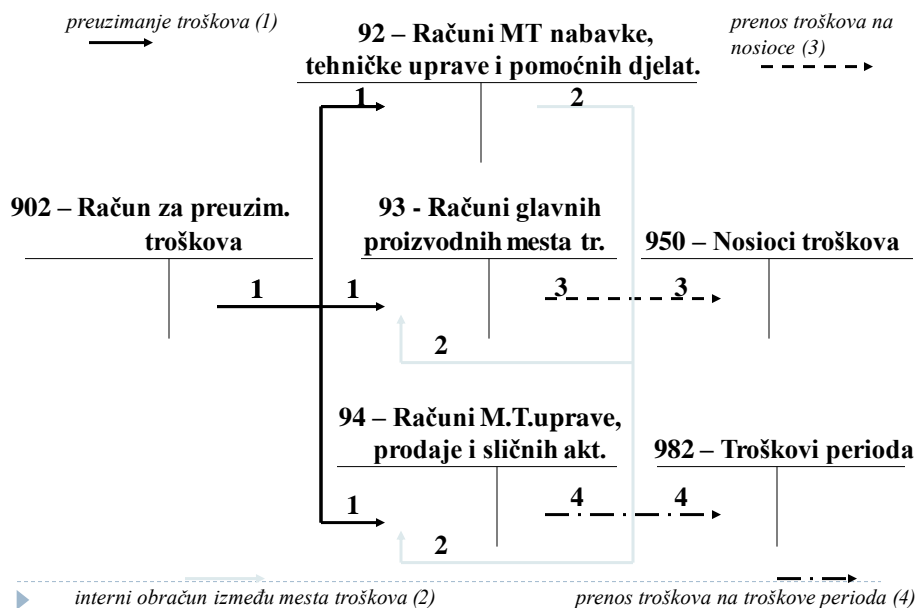
- nedovršena proizvodnja
- poluproizvodi
- usluge
- gotovi proizvodi
- izvršene usluge

Kalkulacija

- Vrste kalkulacija:
  - planska i stvarna kalkulacija
  - prethodna i naknadna kalkulacija
  - obračunska kalkulacija

- Metodi kalkulacija:
  - divizionna kalkulacija
    - čista divizionna kalkulacija
    - kalkulacija pomoću ekvivalentnih brojeva
    - kalkulacija vezanih (kuplovanih) proizvoda
  - dodatna kalkulacija
    - kumulativna (sumarna) dodatna kalkulacija
    - elektivna (diferencirana) dodatna kalkulacija

Sistem obračuna po stvarnim troškovima

1) Pitanje za razmišljanje....

Marko, Jelena, Ivan i Ana večerali u restoranu "X" i napravili račun u iznosu od 47 €. Predložite ključ (eve) za raspodjelu?

	Glavno jelo	Desert	Piće	Ukupno
Marko	8	2	7	17
Jelena	7	9	0	16
Ivan	6	2	3	11
Ana	9	1	3	13

**Prosjek...14,25€
Da li je to realno?**

2) Pitanje za razmišljanje...

- ▶ Tanja, Marko i Milena dijele potkrovni stan koji ima sobu sa TV. Tanja je vlasnik stana, namještaja i TV. Ona se može pretplatiti na Extra TV, gdje se nude sljedeći paket usluga:

paket	mjesečno
Vijesti	32
Novi filmovi	25
Praćenje sporta	30
Vijesti+Novi	50
Vijesti+Praćenje sporta	54
Novi filmovi+praćenje sporta	48
Vijesti+Novi filmovi+praćenje sporta	70

- ▶ *Tanja voli da gleda vijesti, ima prosječan interes za filmove, a sport je uopšte ne interesuje. Milena obožava filmove, voli sport i izbjegava vijesti. Marko je prvenstveno za sport, prosječno ga interesuju vijesti i nema interesa za filmove.*
- ▶ *Koji bi vi paket predložili?*
- ▶ *Šta bi koristili kao ključ za raspodjelu troškova?*

